

Ky dokument nuk është prova. Prova janë bajtët e ruajtur: HTML-ja e faqes, pamja e saj, dhe zinxhiri i hash-eve që i lidh. Kjo dëshmi është paraqitja e tyre, e prodhuar automatikisht. Verifikohet me kodin më poshtë **pa na pyetur ne**.

ARTIKULLI

TITULLI	Studimi - ADN-ja e lashtë zbulon si murtaja u rikthye në Evropë për 400 vjet pas Vdekjes së Zezë
ADRESA	https://www.syri.net/bote/917943/adn-ja-e-lashte-zbulon-si-murtaja-u-rikthye-ne-evrope-per-400-vjet-pas-vdekjes-se-zeze/
BURIMI	syri.net
GJENDJA	online

KOHA

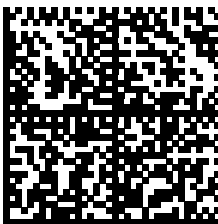
KAPUR NGA NE	20 shtator 2026, 12:36:37 UTC <i>Dritarja jonë e pasigurisë: ± 300 s — intervali me të cilin e kontrollojmë këtë burim.</i>
DEKLARUAR NGA PORTALI	20 shtator 2026, 07:16:06 UTC <i>Koha e deklaruar vjen nga pala që po vlerësohet. Ora jonë nuk preket prej saj, dhe të dyja shfaqen këtu të ndara.</i>

HASH-ET · SHA-256

PËRMBAJTJA	1eb53c5da736d4ad4a52c7d4cd1b3eec00f5506f3c2035ec127540969a2e4146
TEKSTI	bb8a7249c0ebfb9056a6afd173c84c92553552a610b14253f3938eba055660f2
PAMJA	47f802d2da8e4ff9a0f75555ccd25852a33b7939d054b1b8049e3bc8c0dcd995

ZINXHIRI I PROVËS

KJO HYRJE	63d0ad55129a72dbd5aaf455b51bf9784cce05f0b1e71afcb9b726d3b815ced1
E MËPARSHMJA	—
RRËNJA MERKLE	eb349e27d97627815188dff3df4e0bc201b670467eee4614341dacf1fe64501a
ANKORIMI	submitted — dërguar, ende pa bllok <i>Deri te blloku, kjo provon integritetin, jo kohën.</i>

SKANOJE PËR TA VERIFIKUAR

Kodi të nxjerr te eksploruesi i STAMLES. Ai regjistër nuk është yni: nëse serveri ynë bie nesër, vula mbetet aty ku është.

Faqja tregon njërën nga tri gjendjet — **nuk u gjet, në radhë**, ose **e konfirmuar** me bllokun, rrënjën Merkle dhe transaksionin në Polygon. Krahazo hash-in që gjen atje me atë të shtypur më lart: nëse përputhen, kjo kapje ekzistonte para asaj ore, dhe ne nuk mund ta kishim ndryshuar pas saj.

<https://scan.stamles.eu/verify/63d0ad55129a72dbd5aaf455b51bf9784cce05f0b1e71afcb9b726d3b815ced1>

PAMJA E FAQES

Renderuar nga HTML-ja jonë e ruajtur, jo nga rrjeti. **Riprodhon kopjen tonë, jo pamjen e atëhershme:** stilet dhe imazhet e largëta mund të mos ekzistojnë më ose të kenë ndryshuar.

Motori: chromium-stored+assets · dritarja 1280×1024 px

ENVER ROBELLI
Qëndrimi i Zagrebit dhe
heshija e Tiranës**NDRIÇIM KULLA**
Rama dhe Vuçiç, dy vëllezërit
siamezë të dekadencës
demokratike evropiane

ADN-ja e lashtë zbulon si murtaja u rikthye në Evropë për 400 vjet pas Vdekjes së Zezë

09:16, 20/09/2026

ZMADHO TEKSTIN

Një studim i udhëhequr nga studiues të Universitetit të Tartu-së po ofron tani një pamje shumë më të detajuar të asaj që ndodhi gjatë këtyre shekujve. Duke analizuar ADN-në e bakterit të murtajës të ruajtur në mbetje njerëzore arkeologjike, shkencëtarët arritën të rindërtojnë mënyrën se si sëmundja u përhap, evolui dhe u rishfaq vazhdimisht shumë kohë pas Vdekjes së Zezë.

ADN-ja e lashtë zbulon shekuj të murtajës

Ekipi rindërtoi 26 gjenome të Yersinia pestis, bakterit që shkakton murtajën, nga mbetje njerëzore të zbuluara në 11 site arkeologjike në Estoni, Rusi, Angli, Holandë dhe Zvicër. Mostrat datojnë nga shekulli i katërmëdhjetë deri në shekullin e tetëmbëdhjetë, duke përfshirë një pjesë të madhe të periudhës së njohur si Pandemia e Dytë e Murtajës.

Dëshmitë gjenetike sugjerojnë se murtaja nuk mbijetoi thjesht në një vend dhe më pas u përhap vazhdimisht nga një burim i vetëm. Përkundrazi, sëmundja duket se u rishfaq në pjesë të ndryshme të Evropës gjatë qindra viteve, duke krijuar potencialisht disa vatra të reja ku bakteri mund të qëndronte.

Estonia u prek vazhdimisht. Studiuesit gjetën shenja se murtaja hyri në rajon disa herë gjatë një pjese të madhe të Pandemisë së Dytë të Murtajës, duke treguar se lidhjet e Estonisë me pjesët e tjera të Evropës ndihmuan gjithashtu në përhapjen e sëmundjes në distanca të mëdha.

Një nga modelet më të habitshme u shfaq rreth viteve 1450-1500. Gjatë kësaj periudhe, linjat e murtajës patën një zgjerim të madh dhe u ndanë në tri degë të rëndësishme. Këto degë mund të kenë ndihmuar në krijimin e vatrave të reja të Yersinia pestis në popullatat e brejtësve të egër.

Klima mund të ketë ndikuar gjithashtu në këtë zgjerim. Studiuesit përmendin Thatësirën e Madhe të Rilindjes si një faktor të mundshëm. Studimet mbi sistemet moderne të murtajës kanë treguar se ndryshimet klimatike mund të ndikojnë ndjeshëm në shpërthimet mes brejtësve të egër, të cilët shërbejnë si bartës natyrorë të bakterit.

"Gjetëm prova për futje të përsëritura të murtajës në Estoni, duke filluar që në

më të lexuarat

Vrasje brutale në Kolumbi! Autorja i zuri pritë para biznesit, biznesmeni 61-vjeçar, qëllohet me 11 plumba

VIDEO/ U kap mat me gruan e një tjetri, momenti i frikshëm kur burri bie nga dritarja teksa tentoi të ikte

Si aleanca mes 'mbretit të kokainës' dhe ish-shefit të Gestapos krijoi narkoshtetin e parë në botë

Ushtria izraelite nis sulme të reja në Libanin jugor pavarësisht marrëveshjes kornizë

Filipine/ 6 nxënës të vrarë dhe 17 të tjerë të plagosur nga të shtënat në një shkollë të mesme

'Më kërcënuan se do të vrisnin nënën time', Rrëfimi i artistes: Si më urdhëruan të spiunoj dhe të ndihmoj në vrasjen e armikut të Kremlinit

fund të shekullit të 14-të, dhe identifikua disa linja gjenetike të panjohura më parë, si në mjediset urbane, ashtu edhe në ato rurale”, tha autorja kryesore, Prof. Kristiina Tambets.

Përcaktimi i saktë i shpërthimeve të lashta të murtajës

Një sfidë e madhe në studimin e pandemive historike është përcaktimi i saktë i kohës kur ndodhën infeksionet e lashta.

Gjatë pandemisë së COVID-19, studiuesit mund të ndiqnin variantet individuale me një hollësi të jashtëzakonshme, sepse sekuencat e gjenomit zakonisht lidheshin me data të sakta. Mostrat e sëmundjeve të lashta rrallëherë vijnë me këtë lloj informacioni. Mbetjet arkeologjike shpesh datohen duke përdorur teknikat e radiokarbonit, të cilat mund të prodhojnë intervale kohore që përfshijnë shumë dekada apo edhe më shumë se një shekull.

“Me COVID-19, shkencëtarët mund të rindërtonin shumë mirë përhapjen e shtameve individuale, sepse gjenomet kishin të bashkëngjitura të dhëna të sakta kohore. Për pandemitë historike, këto të dhëna kohore shpesh mungojnë ose mund të përfshijnë më shumë se 100 vjet, gjë që kufizon aftësinë tonë për të interpretuar të dhënat gjenetike”, shpjegoi autori kryesor, Dr. Marcel Keller.

Për të zgjidhur këtë problem, ekipi zhvilloi një metodë të krijuar për të ngushtuar këto intervale të gjera datimi. Studiuesit shqyrtuan se ku shfaqeshin gjenomet individuale të murtajës në pemën evolucionare të bakterit dhe përdorën këtë informacion për të përcaktuar më saktë datat e mundshme të shumë mostrave.

Kjo u mundësoi atyre të vendosnin infeksionet e lashta në një kronologji historike shumë më të saktë.

Studiuesit më pas aplikuan metodën e përmirësuar të datimit të 64 gjenome të murtajës të publikuara më parë dhe 11 gjenome të saposekuencuara. Puna e tyre përfaqëson përpjekjen e parë sistematike për të lidhur pothuajse të gjitha gjenomet e murtajës aktualisht të disponueshme, nga shekulli i katëmbëdhjetë deri në shekullin e tetëmbëdhjetë, me shpërthimet e përshkruara në burimet historike.

“Ne arritëm të përmirësojmë intervalet e datimit për shumë mostra, gjë që na lejoi t’i lidhim ato me valë dhe shpërthime specifike të murtajës që ishin dokumentuar nga kronikanët në qytetet ose rajonet përkatëse”, tha historiani dhe autori korrespondues, Prof. Philip Slavin.

Luftërat ndihmuan në përhapjen e murtajës në Evropë

Regjistri gjenetik tregon gjithashtu se sa fort ndikoi aktiviteti njerëzor në përhapjen e murtajës.

Gjenomet e analizuara rishtazi ofrojnë prova shtesë që lidhin shpërthimet me Luftën Tridhjetëvjeçare (1618-1648) dhe Luftën e Madhe Veriore (rreth 1700-1721). Ushtritë, civilët e zhvendosur, refugjatët dhe tregtarët udhëtonin shpesh nëpër të njëjtat rrugë, duke krijuar mundësi që sëmundja të përhapej nga një rajon në tjetrin.

“Ne shohim se si Yersinia pestis ndahet në degë të reja gjatë periudhave të konfliktit dhe përhapet përgjatë rrugëve të ndjekura nga trupat dhe popullsia e zhvendosura”, tha autorja kryesore, Dr. Christiana L. Scheib.

Gjetjet sjellin detaje të reja mbi shpërthimet e murtajës të lidhura me Luftën e Madhe Veriore. Gjatë rrethimit të Talinit në vitin 1710, për shembull, sëmundja vrau ushtarë suedezë dhe rusë, si dhe civilë.

Të marra së bashku, dëshmitë tregojnë se murtaja ishte shumë më tepër sesa një katastrofë e vetme mesjetare. Ajo mbeti një rrezik i përsëritur për breza të tërë, duke u rikthyer vazhdimisht në komunitetet në të gjithë Evropën.

Pse historia e murtajës ka ende rëndësi

Murtaja nuk përbën më një kërcënim madhor për shëndetin publik në Evropë, por Yersinia pestis nuk është zhdukur nga bota. Bakteri vazhdon të mbijetojë në vatra natyrore te brejtësit në disa rajone.

Studiuesit thonë se të kuptuarit e mënyrës se si murtaja u vendos pas Vdekjes së Zezë, qëndroi e pranishme për shekuj dhe përfundimisht u zhduk nga Evropa, mund t’i ndihmojë shkencëtarët të kuptojnë më mirë sjelljen afatgjatë të sëmundjeve infektive.

Lidhja e gjenomeve të lashta me shpërthimet e dokumentuara dhe me vatrat e mundshme të kafshët mund të tregojë se si sëmundjet shfaqen, përhapen, vendosen dhe mbijetojnë për periudha të gjata. Ky informacion mund të ndihmojë gjithashtu në përmirësimin e mbikëqyrjes moderne të sëmundjeve dhe në

Sanksionet e SHBA ndaj Rusisë/ Kina kundër: Marrëdhëniet dypalëshe s’duhet të prishen

Raporti i rremë i IA-së për pak sa nuk nisi luftë mes SHBA-së dhe Kinës: Operacioni u anulua në momentin e fundit

Rusia dhe Ukraina shkëmbejnë sulme gjatë natës, dëme në të dyja palët

përpjekjet për të monitoruar vendet ku murtaja vazhdon të qarkullojë edhe sot.

Rindërtimi i Pandemisë së Dytë të Murtajës

Projekti bashkoi studiues dhe prova nga disa vende dhe fusha shkencore. Mostrat dhe ekspertiza erdhën nga bashkëpunëtorë në të gjithë Evropën, përfshirë shkencëtarë të Universitetit të Kembrixhit dhe partnerë kërkimorë në Holandë dhe Zvicër.

Duke kombinuar analizën e ADN-së së lashtë, arkeologjinë, të dhënat historike dhe datimin me radiokarbon, studiuesit prodhuan atë që e përshkruajnë si pamjen gjenetike më gjithëpërfshirëse deri më sot të Pandemisë së Dytë të Murtajës.

Gjetjet zbulojnë një sëmundje që kaloi vazhdimisht kufijtë, evolui në linja të reja, ndoqi lëvizjet njerëzore dhe vazhdoi të ndikonte në Evropë për shekuj pas përfundimit të vetë Vdekjes së Zezë./ScienceDaily

© SYRI.net

Lexo edhe:

Presidenti egjiptian takon shefin e CIA-s, thirrje për marrëveshje për zgjidhjen e krizës iraniane

Lëvizja 'Grua, Jetë, Liri' lë gjurmë në kinematografinë iraniane

Jemen/ Përshkallëzohen luftimet, afro 147 mijë persona zhvendosen brenda 18 ditësh

TË NGJASHME

Gara për IA: Kazakistani përballat me presion për të zgjedhur mes SHBA – Kinë

Një 'bombë me merkur' gati për të shpërthyer? Nëndetësja e lashtë naziste ndodhet në brigjet e Norvegjisë

Teknologjia sekrete e F-35 dyshohet të ketë rënë në duart e kinezëve

Irani: Hormuzi do të mbetet i mbyllur derisa SHBA të përmbushë angazhimet

Koreja e Veriut 'lëshon' raketë balistike pranë bregut lindor, alarmohen Japonia dhe Koreja e Jugut

Sulmet e Huthëve ndaj Arabisë Saudite, ambasadat amerikane në Lindjen e Mesme lëshojnë alarme sigurie

Si FPÖ dhe AfD duan të marrin pushtetin me narrativa nostalgjike

LAJME POLITIKË KRONIKË EKONOMI KOSOVA BOTË KULTURË SHKENCË SPORT JETË-STIL TRASHËGIMI MËDIË ARKIVA

SYRI.net është agjencia më e madhe e lajmeve në Shqipëri, që brenda një kohe të shkurtër është kthyer në lider të informacionit. Në SYRI.net do të gjeni opinionistë më me emër në vendin tonë, investigime dhe lajme që nuk do ti gjeni diku tjetër. Lajmet në SYRI.net janë prodhim i SYRI.net dhe nuk lejohet marrja e tyre pa një komunikim të mëparshëm me redaksinë. Ju ftojme të klikoni dhe të na shkruani sa herë që ju mendoni se duhet. Stafi i SYRI.net

Për informacione info@syri.net, për reklama marketing@syri.net